

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ**

**АРГУМЕНТИ
СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ:
«НЕСТАЧА» І «БАЖАННЯ»
У ТЕКСТІ**

**Матеріали
Міжнародної наукової конференції**

(2-3 квітня 2021 року)

Харків – 2021

Гулич Е. А. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕВЕРБАЛЬНЫХ СРЕДСТВ КОММУНИКАЦИИ В РЕАЛИЗАЦИИ КОНФЛИКТА (НА МАТЕРИАЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ Л.Я. ГУРЕВИЧ «СКАНДАЛ»)	73
Жужгина-Аллахвердян Т. Н. НОВАЛИС И ЛАМАРТИН: О ЧЕЛОВЕКЕ, ДУШЕ И ВСЕЛЕННОЙ	78
Жукова К. Є., Руда Н. В. НЕЗМІННІСТЬ ГЕНДЕРУ НА ГРАФІЧНОМУ РІВНІ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	83
Журенко М.М., Ільницька О.П. МОТИВ «МАНДРІВКИ» У ПОЕЗІЇ АЙХЕНДОРФА	89
Золотько А. А. ЛЕКСИКО-МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА РЕАЛИЗАЦИИ МОНТАЖНОГО ПРИНЦИПА (НА МАТЕРИАЛЕ СТИХОТВОРЕНИЯ БОРИСА СЛУЦКОГО «СОН»)	95
Івлєва Ю.О. РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ У СПРИЙНЯТТІ ДВОВІРШІВ ПОЛЯ ЕЛЮАРА ТА МАНА РЕЯ (ЗБІРКА «LESMAINSLIBRES»)	99
Кайдаш К.В. К ПРОБЛЕМЕ ЖАНРОВО-КОМПОЗИЦИОННОГО СВОЕОБРАЗИЯ «РОМАНА ГОЛОСОВ» С.А. АЛЕКСИЕВИЧ	104
Качак Т. Б. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ БАЖАННЯ СТАТИ ДОРОСЛИМИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ РЕАЛІСТИЧНІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ПІДЛІТКІВ	109
Kebe O. V., Schilling D. O. JOE SACCO'S REPORTAGE COMICS AS A SUBCATEGORY OF GRAPHIC NOVELS	114
Кірносова Н. А. ІМАГОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОБРАЗУ КРОЛИКА ТУДЗКІ В КИТАЙСЬКИХ МАС-МЕДІА	119
Козлова А. Г. ПРОБЛЕМА НЕХВАТКИ ЛЮБВИ И ЧЕЛОВЕЧНОСТИ КАК СМЫСЛОВОЙ ЦЕНТР ПЕСЕННОГО АЛЬБОМА ОЛЕГА МИТЯЕВА «НИКОМУ НЕ ХВАТАЕТ ЛЮБВИ»	124
Корнєєва О. М. «НЕСТАЧА» ТА «БАЖАННЯ» ЯК МІРА ВИРАЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВІДСУТНІСТЬ» У ТВОРЧОСТІ С. Д. ДОВЛАТОВА	130
Костікова І. І. ГНУЧКІ НЕПРОФЕСІЙНІ НАВИЧКИ SOFT SKILLS У СТУДЕНТІВ	135
Криворучко С. К. «НЕСТАЧА» ТА «БАЖАННЯ»	140

- Hurcum, O. (2018). Five soft skills you develop at university. Top Universities. Retrieved from <https://www.topuniversities.com/student-info/careers-advice/five-soft-skills-you-develop-university>
- Kostikova, I., Holubnycha, L., Shchokina, T., Soroka, N., Budianska, V., & Marykivska, H. (2019). A role-playing game as a means of effective professional English teaching. *Amazonia Investiga*, 8(24), 414-425. Retrieved from <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1001/927>
- Mitchell, G. Essential soft skills for success in the 21st century workforce as perceived by Alabama business/marketing educators. PhD Dissertation (2008). Retrieved from http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/1441/Mitchell_Geana_57.pdf.
- Naamati Schneider, L., Meirovich, A., & Dolev, N. (2020). Soft Skills On-Line Development in Times of Crisis. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12 (1 Sup 2), 122-129. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.18662/rrem/12.1sup2/255>
- Pratt, M. K. (2019). Definition: Soft skills. Retrieved from <https://searchcio.techtarget.com/definition/soft-skills>.
- Robles, M. M. (2012). Executive perceptions of the top 10 soft skills needed in today's workplace. *Business Communication Quarterly*. 75 (4): 453-465. Retrieved from <https://homepages.se.edu/cvonbergen/files/2013/01/Executive-Perceptions-of-the-Top-10-Soft-Skills-Needed-in-Todays-Workplace.pdf>.

«НЕСТАЧА» ТА «БАЖАННЯ»

Криворучко С. К. (Харків)

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4643564>

Abstract

Psychoanalytic criticism is based on the use of psychoanalytic techniques in the analysis of works of fiction. According to J. Lacan, the «unconscious» is not a chaos of words, but an ordered system as complex like the structure of language. I conclude that the unconscious of person has the structure of language: syntax, vocabulary, morphemes (gender differences). The aim of the study is to identify the mechanisms of «lack» and «desire», so that it is then possible to analyze other works of art to better understand the subconscious of a particular hero and the subconscious in general.

«Desire», in my opinion, is the idea of realizing «something» between the will of the individual and his choice. «Lack» is the idea of the lack of «something», which does not allow to move from the will of the individual to his choice. The terms «desire» and «lack» can be explained by linguistic methods of analysis. In my opinion, «desire» and «lack» differ by «transition». In «desire» «transition» is possible (between will and choice), in «lack» «transition» is impossible. «Action» as a movement to fulfill a «desire» or «lack» is common to both.

Keywords: J. Lacan, subconscious, «lack», «desire», language, hero, conflict.

«Бажання», на мою думку, – це ідея здійснення «чогось» між волею індивіда та його вибором. «Нестача» – це ідея браку «чогось», який не дозволяє перейти від волі індивіда до його вибору. Терміни «бажання» та «нестача» запропонував Ж. Лакан для кращого розуміння підсвідомого людини, яке можна пояснити лінгвістичними методиками аналізу. Розрізняються, на мою думку, «бажання» і «нестача» «переходом». У «бажанні» «перехід» можливий (між волею та вибором), у «нестачі» «перехід» неможливий. «Дія» – рух до здійснення «бажання» або «нестачі» – є спільним. Психоеаналітична критика ґрунтується на застосуванні певних технік у процесі аналізу творів художньої літератури. Психоеаналітичні техніки сформувалися в наслідок здобутків З. Фрейда, К.-Г. Юнга, Ж. Лакана, Дж.-Ш. Болєн. Цей літературознавчий аналіз спрямовано на виокремлення завуальованих настроїв та відчуттів героїв із прихованого підсвідомого пласту, який виникає у процесі читання читачем тексту письменника; перенесення їх із «похованого» в несвідомому в відкрите «наочне» свідоме. Свідоме та несвідоме, які диференціював З. Фрейд, уточнив К.-Г. Юнг конкретикою архетипів, а Ж. Лакан вивів концепцію фаллоцентризму, яка деталізує безсвідоме, пояснює його витoki виокремленням у підсвідомому героя «нестачі» та «бажання», які є рушійною силою розвитку індивіда та спрямовання його на «дію» / або їхня відсутність є гальмами, що унеможливають еволюцію та сприяють відмові від «дії». Ж. Лакан вивів концепцію психосексуальності. Так само, як і З. Фрейд, він через сублімацію

пояснює переведення сексуальної енергії в творчу, однак концентрується саме на феномені влади.

У патріархальній ментальності атрибутом або символом влади є фалос. Фалос – це цілісність, якої позбавлені люди – і чоловіки і жінки, він ототожнює «бажання», «жагу», які можна здійснити, реалізувати лише разом, у процесі контакту з «Іншим». Дуже важливим у «бажанні» є діалог, суголосність та взаєморозуміння. Якщо їх немає, «бажання» не може бути здійсненим, і тоді виникає «нестача» – порожнеча, сум за неймовірним.

Сенс фалоса має подвійне значення. Перше – це реальність або потреби людини, біологія, фізіологія, від чого відмовляється індивід для того, щоб перейти на інший символічний рівень. Ця відмова і є «нестачею», яка породжується відходом від «бажання». Друге значення – це символ статусу, сильних цінностей, влади, яке характеризує чоловіка в патріархальній ментальності, де жінка залишається відокремленою, неповноцінною, другорядною. Концептуально фалос є символом патріархальної спільноти, що констатує фалоцентризм мислення і чоловіків, і жінок. На погляд Ж. Дерріди, в цих уявленнях формується трансцендентність. Ж. Дерріда вводить термін фалогоцентризм, щоб пояснити нерівномірність у мові іменників жіночого та чоловічого роду та граматичну фіксацію приналежності осіб до жіночої та чоловічої статі. У терміні фалогоцентризм: фалос – це репрезентативний символ суцього, живого; логос – духовність, Божественна суть; центризм – центр, середина, серцевина. У національних мовах фалогоцентризм зафіксувався на рівні синонімії, коли ототожнюються іменники – «людина» = «чоловік»: укр. – «чоловік»; франц. – «homme»; англ. – «man».

Ж. Лакан у теорії «стадія дзеркала» (193 р.) під впливом Р. Якобсона, К. Леві-Стросса та Ф. де Соссюра зробив акцент на важливості «несвідомого» (1959 р.), яке є найголовнішим у житті індивіда. Ж. Лакан приділяв увагу асоціаціям, які в його поєднанні підводили до резонансів. Він формував в асоціаціях узагальнення, якому можна було зрозуміти і окреме, і загальне, «кожний» міг впізнати «себе». Виокремлюється «враження», «імпровізація»,

які в процесі ініціації (включення кожного в процес) відкривають «код» – загальне / єдине.

«Інстанція літери в несвідомому, або доля розуму після Фройда» Ж. Лакана підводить до важливості «слова», «літери», які є центральними в «несвідомому» індивіда. За Ж. Лаканом, «несвідоме» є не хаосом слів, а впорядкованою системою, складною, як структура мови. Я роблю висновок, що у несвідомому людини є структура мови: синтаксис, лексика, морфеміка (статеві розбіжності). Відповідно цьому виокремлені З. Фройдом «конденсації» сновидінь співвідносяться з літературною «метафорою», як зауважив Р. Якобсон, а «заміщенню» відповідає «метонімія».

Я вважаю, що в літературному творі «нестача» та «бажання» є ідеями, які виявляються метафорами та метоніміями. За Ж. Лаканом, П. Баррі наводить пояснення. Метонімія – частина предмету замість цілого предмету (коханець-італієць уві сні постає як автомобіль «Альфа Ромео»). Так, «бажання» жінки мати сексуальну насолоду з чоловіком у її підсвідомому фіксується як авто, що є метонімією. Метафора є переносним значенням («корабель бороздить хвилі» – корабель, наче плуг, «бороздить»). Тут «бажання» виявляється в поєднанні двох стихій – землі та води.

Ж. Лакан так доводить, відмічає П. Баррі, що безсвідоме має структуру мови, йому властива лінгвістичність, оскільки жарти, каламбури, гра слів, алюзії, що розкривають «бажання» та «нестачу», потребують лінгвістичного аналізу, щоб зрозуміти психологічні стани. Саме так і будуються психолінгвістичні аналізи асоціацій.

У «бажанні» відбувається перехід від підсвідомого до свідомого. Підсвідоме є «стрижнем буття», а свідоме – «я». За Ж. Лаканом, саме в несвідомому перебуває індивідуальність – справжнє «я». З. Фройд це диференціював, коли в безсвідомому розподіляв «низьке я» та «над я». Ж. Лакан стверджує, спираючись на З. Фройда, що «я» вміщується в «стрижень буття» (підсвідоме), намагаючись довести, що воно, як і мова, має структуру ще до індивіда, який є його носієм. Структура підсвідомого, як і

лінгвістична структура, спростовує ідею унікальності індивіда (що було відкриттям філософського екзистенціалізму в середині ХХ ст.).

Якщо розмірковувати про унікальність людини, на мою думку, слід іти в дискурсі ідіостилю: 1) унікальність в опануванні індивідом свого підсвідомого, яке існувало ще до нього 2) своєрідність оволодіння носієм мови, яка існувала ще до нього. Ж. Лакан у цьому напрямі підводить літературознавців до переосмислення категорії літературного героя, до системи художніх образів та пропонує деконструкцію свідомості суб'єкта, яка є неозначеною. Ж. Лакан пропонує виявити механізм, завдяки якому індивід (герой) входить у свідомість. Важливим у цьому процесі є відчуття (на мою думку, – героєм, індивідом) власного «я», як зауважує Ж. Лакан. До входження у свідоме – до відчуття власного «я» – не простежується відокремлення «себе» / «я» від «іншого»: символічно це схоже на єдність дитини та матері.

Сприйняття свого відображення дитиною в дзеркалі – «Стадія дзеркала» – є першим кроком механізму входження людини в свідоме (відокремлення «я» / «себе» від матері, від інших). На цьому ж етапі людина входить в мову. Це зумовлено «нестачею». Вхід у свідоме та мову відкриває перспективу соціалізації. Ж. Лакан це визначає як «світ Батька», однак цей термін є застарілим, на мою думку, оскільки стандарти поч. ХХІ ст. передбачають «включення» батька одночасно з матір'ю у мить «виходу» дитини із лона. Думаю, що цей біографічний факт – емоційне та фізичне спілкування дитини з батьком – впливає на перекодування «чужого»: свідоме та мову на початку ХХІ ст. доречно символічно визначити не як «світ Батька», а як «Світ».

У художньому творі загальні «нестачу» та «бажання» доречно виявити і в самому тексті, і в художніх образах, щоб через конкретне прийти до спільного. Потрібно звернути увагу на несвідомі мотиви та почуття, які виникають у процесі читання, щоб деконструювати твір. Отже, слід виявити фази входження у свідоме та мову. Для здійснення цього варто інтерпретувати твір через категорії «нестача» та «бажання». Твір англофонного письменника шотландського походження Ірвіна Уелша 1958 р.н. «Бруд» *Filth* 1998 р. має

архетипний характер. Тут сконцентровані архетипи влади, впливу, патріархальності, фалоцентризму, тому цілком слушно його інтерпретувати на засадах психоаналітичної критики.

Referenses

- Barri, P. (2008). *Psihoanalitichna kritika. Vstup do teorii: literaturoznavstvo ta kulturologiya* [Psychoanalytic criticism. Introduction to the theory: literary criticism and culturology]. Kiyiv: Smoloskip. S. 115-143 [in Ukrainian].
- Kirilina, A.V. (1999). *Gender: lingvisticheskie aspekty* [Gender: linguistic aspects]. Moskva: Institut sotsiologii RAN, 1999. 189 s. [in Russian].
- Trofimova, E.I. (2002). *Terminologicheskie voprosy v gendernyih issledovaniyah. Obschestvennyie nauki i sovremennost* [Terminological issues in gender studies. Social sciences and modernity]. Moskva: RAN. № 6. S. 178 [in Russian].
- Lacan, J. (1982). *Desire and the interhretation of desire in Hamlet. Literature and Psychoanalysis – The Question of Reading*. Shoshana: Johns Hopkins University Press. P. 11-52.
- Wright, Elizabeth. (1998). *Psychoanalytic Criticism: Theory in Practice*. Maiden: Polity Press.

СИНОНІМІЧНІ ВИСЛОВЛЕННЯ З НЕДОСТАТНІСТЮ ВИРАЖЕННЯ (на матеріалі французької художньої прози ХХ століття)

Лепетюха А.В. (Харків)

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.4643592>

Abstract

The synonymic utterances with the insufficiency of expression in inter- and intraco(n)texts (distant and contact linguistic and situational contexts) are considered in this research as virtual (linguistic) synonymic transforms of the primary (pivotal) structure actualized in the form of ludic compressed (most often elliptic) grammaticalized (conventional in language and in discourse) and typical (conventional in discourse but non-conventional in language) and atypical (non-conventional in language and in discourse) agrammaticalized preferential options. In the process of choosing and realization of these structures the author comes into